

## بررسی عوامل موثر بر گرایش به حجاب در زنان و دختران دوران کشف حجاب

رضاخانی (مورد مطالعه شهیده صغری مغفوری)

۱-مقدمه:

فلسفه حجاب در اسلام، حفظ شأن و مقام کرامت انسانی زنان مسلمان است. حجاب یک امر فطری است و هر گاه انسان بر اساس فطرت خویش حرکت نموده و اعمال و آداب خود را بر آن اساس بنا کرده باشد، بی شک از سلامت روحی بیشتر و اطمینان و آرامش افزونتری برخوردار گشته و در طریق تکامل انسانی، موفق تر خواهد بود. حجاب امری است فطری که از نهاد و سرشت انسان بر می خیزد، به این معنی که هر موجود زنده ای مایل است، آنچه دارد در حریم خود حفظ کند و در مقابل مهاجمین و متجاوزین به دفاع و مقابله برخیزد. حجاب سنگری است که در پناه آن، انسانیت انسان و ارزشهای عرفی و مذهبی او محترم و محفوظ می ماند. این مطالب درمورد زن قطعاً بیشتر صدق می کند زیرا دستگاه آفرینش او را موجودی زیبا، جاذب و جالب جنس مخالف قرار داده است. (جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۵) در قرآن مجید بیش از ده آیه در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرم وجود دارد. یکی از این آیات، آیه ۵۹ سوره احزاب است: «ای پیامبر! به همسرانت و دخترانت و همسران کسانی که مؤمن هستند بگو: چادرهایشان را بر خود فرو پوشند [تا بدن و آرایش و زیورهایشان در برابر دید نامحرم قرار نگیرد]. این [پوشش] به اینکه [به عفت و پاکدامنی] شناخته شوند نزدیک تر است، و در نتیجه [از سوی اهل فسق و فجور] مورد آزار قرار نخواهند گرفت و خدا همواره بسیار آمرزنده و مهربان است». احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت ها منجر شوند، به ماندگاری لذت ها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامند. ازاین روست که حضرت علی (علیه السلام) می فرمایند: «پوشیدگی زن، برایش بهتر است و زیبایی اش را پایدارتر می سازد». (مجلسی، ۱۳۹۰: ۴۵/۵۲) آری حجاب سپری است در مقابل چشمان هوس رانان و سدی است محکم در برابر گناه.

## ۲-دوران کشف حجاب رضا شاه

با استحکام قدرت رضا خان و همراهی برخی از روشنفکران برنامه های متجددانه به اجرا درآمد که مقصود از آن هم رنگ نمودن ایران با کشورهای اروپایی بدون توجه به ارزش های اسلامی - ایرانی بوده و حجاب نمود تدین و عفاف و حکم صریح قرآن مورد هجوم قرار گرفت. در دوران شانزده ساله پادشاهی رضا شاه در ایران اقدامات اجتماعی گوناگونی صورت گرفت که پاره ای از آنها سمت و سوی

ترک سنت ها و پذیرش مظاهر تمدن غربی داشت . نمونه بارز آن مسئله کشف حجاب پس از مسافرت رضاشاه به ترکیه و تحت تاثیر مشاهدات او در آنجا رسماً در تاریخ ۱۷ دی ۱۳۱۴ شمسی در جشنی که به مناسبت نهضت آزادی زنان ایرانی در ساختمان دانشسرای مقدماتی با حضور خانواده سلطنتی و جمعی از رجال کشوری و بانوان صورت گرفت اعلام گردید و از فروردین ۱۳۱۵ شمسی تبعیت از آن اجباری شد . (صلاح ، ۱۳۸۴: ۶۵) اجرای جریان کشف حجاب در کرمان هم مانند دیگر نقاط کشور مشکلات فراوانی را در زندگی اجتماعی زنان ایجاد کرد . زیرا کسانی که مقید به حفظ حجاب بودند به انحای مختلف می کوشیدند حجاب خود را حفظ کنند . سیاست تعلیم ، ترویج و تشویق برای انجام کشف حجاب بانوان تا مدتی ادامه یافت اما به دلیل عدم موفقیت در اجرای این سیاست مرحله جدیدی آغاز شد . در این مرحله ماموران شهربانی و سایر ادارات دولتی با ایجاد فضای رعب و وحشت عرصه را بر معترضان و مخالفان تنگ کردند . غیرت مردان و حجب و حیا زنان کرمان مثال زدنی بوده و هست فرمان کشف حجاب به دستور رضا شاه در تاریخ هفدهم دیماه سال ۱۳۱۴ هجری شمسی سرآغازی بود بر رشادتهای همراه با سختی و مشقت غیور زنان کرمان که از آن دوران پر درد و رنج حکایتها به جای مانده است هرچند کمتر از آن یاد می شود. شهیده صغری مغفوری یکی از آن غیور زنان است که داستان رشادت و شهامتش در بین اهالی محله سرآسیاب فرسنگی شهرستان کرمان نقل می شود . شهیده صغری مغفوری در سال ۱۲۹۵ در خانواده ای مذهبی در روستای سرآسیاب فرسنگی شهرستان کرمان چشم بر جهان گشود . طبق سنت مرسوم آن روزگار، ازدواج اوچند سال پس از بلوغ صورت گرفت . اما زمان ، زمان حکومت استبدادی و ستمشاهی رضا شاه بود . دستور آمده بود حجاب از سر زن ها و دخترها برداشته شود . برایشان فرقی نمی کرد دختری کوچک باشد یا زنی باردار . چادر را با بی رحمی از سرشان می کشیدند و اگر مقاومت می کردند به زور متوسل می شدند . زنان محجبه و متدینی همچون شهیده صغری مغفوری چاره ای جز خانه نشینی نداشتند و در صورت لزوم به معاشرت و ارتباط با دیگران فقط از راه کوچه پس کوچه ها و در هنگام شب به انجام کارهای خود می پرداختند . قرار بود شهیده صغری مغفوری پیامی را به همسرش که در باغ مشغول کار بود برساند . شهیده بعد از غروب خورشید را برای رساندن پیغام انتخاب کرد تا از گزند ماموران رضاشاه مصون بماند . بعد از تاریکی هوا به سمت باغ حرکت کرد و پیامش را به همسرش رساند ، در راه بازگشت به منزل به ماموران رضاشاه برخورد کرد ماموران وی را تعقیب کردند تا چادرش را از سرش بیرون بکشند . اما شهیده مغفوری به حجابش افتخار می کرد چون دوست داشت مشمول دعای امام زمانش شود و دل امام زمانش را از خود خشنود کند چرا که حضرتش می فرمایند ، خدایا به زنان حیا و عفت عنایت کن. شهیده مغفوری در حالی که باردار بود شروع به دویدن می کند ، ماموران او را هول می دهند ، وی به روی زمین و روی سنگی می افتد

شهیده مغفوری به سختی خودش را به خانه اش می رساند اما دردش شروع می شود. قابله روستا را بر سر بالینش حاضر می کنند. بچه نارس متولد می شود و صغری هم شهید می شود. روح شهیده به کبوتری می ماند که در قفس دنیا گرفتار بود، در یک سوی خود باغی زیبا می دید و در طرف دیگر خود آتشی سوزان. در درون قفس بال و پر می زد و طالب آزادی بود تا پرواز کند و بر شاخسار باغ قرار گیرد و سرانجام حجاب بهای آزادی و بهشتش می شود. بچه تازه متولد شده هم به دلیل نارس بودن بعد از چند ساعت فوت می کند. شهیده مغفوری را در سرآسیاب فرسنگی شهرستان کرمان دفن می کنند. به دلیل جاده سازی در روستای سرآسیاب فرسنگی در زمان پهلوی مزار شهیده در مسیر جاده اصلی سرآسیاب قرار می گیرد و اثری از آن باقی نمی ماند. شهیده مغفوری و عده زیادی از زنان مسلمان با به جان خریدن همه خطرات و حتی از دست دادن جانیشان تا پایان حکومت رضا خان حاضر به ترک حجاب اسلامی شان نشدند بلکه مقاومت کردند و با مقاومت دلیرانه ماموران سنگدل رضا شاه را مستاصل ساختند و افتخار نسل های آینده شدند. آری زن عفیف زیباست و عفتش به او قدرتی می دهد که مردان قوی را در برابر او به خضوع وادار می کند.

### ۳- به بررسی دلایل حفظ حجاب در زندگی شهیده صغری مغفوری

#### ۳-۱- ایمان به خدا

ایمان به خدا و زندگی پس از مرگ از مهم ترین و قوی ترین عوامل پیشگیری از شهوات و هوس هاست. شخص باایمان، خداوند را همه جا حاضر و ناظر می بیند و باور دارد که همه کارهای او به وسیله فرشتگان الهی در پرونده ای ثبت می شود. باور کنیم با ضعف ایمان، عفت و مقاومت در برابر شهوات کاهش می یابد. «افراد با ایمان کسانی هستند که به خدا و پیامبر او ایمان آورده و سپس تردیدی به خود راه ندهند، در راه خدا با مال و جان خود جهاد نمایند آنان راستگوبانند». (سوره حجرات آیه ۱۵) اتصال بین ایمان و حیا به قدری چشمگیر است که امام صادق (علیه السلام) فرمود: «ایمان ندارد کسی که حیا ندارد». (مجلسی، ۱۳۹۰: ۳۳۱/ ۶۸) و یا امام محمد باقر (علیه السلام) ایمان و حیاء را دو رشته متصل به یکدیگر معرفی کرده فرمودند: «حیا و ایمان در یک رشته و هم‌دوشند، چون یکی از آن دو رفت، دیگری هم در پی آن برود». (فضل طبرسی ۱۳۸۵: ۱/۴۹۳) در دیگر روایت امام صادق (علیه السلام) این صفت را کنار عفت، از نشانه‌های ایمان معرفی کرده و می فرمایند: «حیا، عفت‌پیشگی و کوتاهی و کم‌گویی از نشانه‌های ایمان است». (بحار الأنوار: ۷۹/۱۱۳/۱۳۹۰) اگر ایمان انسان به چیزی به حدی رسید که آن را بالاتر از جان و مال و هستی خود ببیند قطعاً در راه به دست آوردن و حفظ و بقای آن حداکثر کوشش را نموده و از همه چیز خود می گذرد. شهیده صغری مغفوری ایمان داشت به اینکه خداوند، ناظر اعمال اوست پس هرگز تن به ناپاکی و بی عفتی نداد.

از این رو، تلاش می کرد تا پای بند به قوانین دین باشد و پاکی و معنویت خود را تا پای جان حفظ کند. افرادی همچون شهیده صغری مغفوری که آینده خود را زندگی ابدی، بهشت و همسایگی ائمه خدا می دانند با کسی که مرگ خود را نابودی و پوچی می داند قابل مقایسه نیستند. اعتقاد به معاد با کارکردهایی که در فرد و جامعه دارد، می تواند از بسیاری از انحراف های جامعه جلوگیری نماید. کارکردهای آن به حدی زیبا و در مسیر کمال انسان مؤثر می باشد که می توان به راحتی، با توسعه آن به سمت جامعه ای سالم و به دور از انحراف و ناهنجاری اجتماعی حرکت نمود. فرهنگ مذکور به خصوص در اسلام، با توجه به غنای منابع و توصیه های فراوان قرآن و سنت، بسیار بارزتر و تأثیرگذارتر از دیگر جوامع باشد. (سلمانی، سید محمود و دیگران، ۱۴:۱۳۸۹) آری حجاب، خیمه عفاف بانوان است و ایمان به خدا، اعتقاد به معاد و ترس از آخرت، از مهم ترین پایه های حجاب به شمار می روند. امیرمؤمنان امام علی (علیه السلام) در خطبه ی ۲۸ نهج البلاغه می فرمایند: «پس از حمد و ستایش الهی؛ همانا دنیا روی گردانده و وداع خویش را اعلام داشته است و آخرت به ما روی آورده و پیشروان لشکرش نمایان شده. آگاه باشید! امروز، روز تمرین و آمادگی و فردا روز مسابقه است. پاداش برندگان، بهشت و کیفر عقب ماندگان آتش است. آیا کسی هست که پیش از مرگ، از اشتباهات خود توبه کند؟ آیا کسی هست که قبل از فرا رسیدن روز دشوار قیامت اعمال نیکی انجام دهد؟ آگاه باشید! هم اکنون در روزگار آرزوهایید، که مرگ را در پی دارد؟ پس هر کس در ایام آرزوها، پیش از فرا رسیدن مرگ، عمل نیکو انجام دهد، بهره مند خواهد شد و مرگ او را زیانی نمی رساند و آن کس که در روزهای آرزوها، پیش از فرا رسیدن مرگ کوتاهی کند، زیانکار و مرگ او را زیانبار است؟ همانگونه که به هنگام ترس و ناراحتی برای خدا عمل می کنید، در روزگار خوشی و کامیابی نیز عمل کنید. آگاه باشید! هرگز چیزی مانند بهشت ندیدم که خواستاران آن در خواب غفلت باشند، و نه چیزی مانند آتش جهنم، که فراریان آن چنین در خواب فرو رفته باشند! آگاه باشید! آن کس را که حق، منفعت نرساند، باطل به او زیان خواهد رساند و آن کس که هدایت راهنمای او نباشد، گمراهی او را به هلاکت خواهد افکند. آگاه باشید! به کوچ کردن فرمان یافتید و برای جمع آوری توشه ی آخرت راهنمایی شدید. همانا، وحشتناک ترین چیزی که بر شما می ترسم، هوا پرستی و آرزوهای دراز است. پس، از این دنیا توشه بگیرید تا فردا خود را با آن حفظ نمایید.» شهیده صغری مغفوری جز به معشوق و دلربای حقیقی دل نبست و عظمت وجودی خویش و تمام نعمت های خود را از لطف او می دانست و از حساب و کتاب آخرت هراسناک بود. او به تاسی از مولای خود امیرمؤمنان علی (علیه السلام) سر بر آستان بندگی حق نهاد و شکوه قدرت های مادی و دنیوی در چشمش رنگ باخت و عفت و پاکدامنی اش دل زورمندان دورانش را خون ساخت. آری وی فرد با ایمان و متدینی بود و همین ایمان به

خداوند و ترس از آخرت، از مهم ترین پایه های حفظ حجابش به شمار می رفت؛ زیرا حجاب، لباس اهل ایمان است.

### ۳-۲- تقوا

از ثمرات تقوا در این دنیا، پاکدامنی است. انسان عقیف، زندگی زیبایی را برای خود می سازد، ازدواجی بابرکت و زندگی ای شیرین، شیرینی ایمان را در دلش احساس کرده و احساس شادی و خوشبختی می کند . (رنجبر ، ۱۳۹۲: ۴۲) کسی که دغدغه سفر آخرت دارد باید به دنبال تقوا باشد چون چیزی برای آخرت بهتر از تقوا نیست . «و برای خود توشه بگیرید که در حقیقت بهترین توشه پرهیزگاری است و ای خردمندان ! از من پروا کنید» . (سوره بقره آیه ۱۹۷) «تقوا توشه سفر آخرت و پناهگاهی در برابر عذاب است، دوستان خدا را از ارتکاب گناه باز داشته و قلبهایشان را قرین خشیت ساخته است. آنها در طریق عبودیت مشقت را به جای راحتی پذیرفته اند، پایان زندگی را نزدیک دانسته و در انجام اعمال نیک شتاب دارند، و آرزوهای طولانی را دروغ می شمرند» . (خطبه ۱۱۴ نهج البلاغه) تقوا این است که امر و نهی خدا را بر امر و نهی خودمان و دیگران مقدم بداریم و شهیده صغری مغفوری انسان با تقوایی بود که فرمان خدا را بر بقیه فرمانها مقدم دانست و به سعادت و رستگاری رسید . وی با رعایت عفت برده هوای نفس خود نشد و قدرت مقابله با وسوسه های نفسانی و شیطانی را در خود پرورش داد.

برکات تقوا در زندگی شهیده صغری مغفوری

الف - عاقبت به خیری

یکی از برکات و دستاوردهای مهم تقوا که قرآن و روایات به آن پرداخته و همه به دنبال آن هستیم، عاقبت به خیری است.

ب- نجات از آتش جهنم

یکی دیگر از آثار و دستاوردهای گرانبهای تقوا نجات از آتش جهنم است. خداوند در قرآن کریم فرموده است:

«و همه شما (بدون استثنا) وارد جهنم می شوید؛ این امری است قطعی بر پروردگارت!». (سوره مریم آیه ۷۱)

«سپس آنها را که تقوا پیشه کردند از آن رهایی می بخشیم و ظالمان را - در حالی که به زانو در آمده اند - در آن رها می سازیم». (سوره مریم آیه ۷۲)

### پ- پرواز به سوی بهشت

«پیغمبر عظیم الشان اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: چون روز قیامت می شود، خداوند متعال به طایفه ای از امتم بال هایی عطا می کند که از قبرهایشان با سرعت به سوی بهشت پرواز می کنند و آنچه دلشان بخواهد از نعمت های الهی متنعم و بهره مند می گردند. ملائکه تعجب می کنند. به آنها می گویند: آیا موقف حساب و بازجویی را دیدید؟ یعنی بازجویی شدند. آنها در جواب میگویند: از ما حسابی نخواستند، یعنی بدون حساب و بازجویی آمدیم. ملائکه می گویند: آیا از صراط گذشتید و جهنم راملاحظه نمودید؟ می گویند: ما هیچ چیز ندیدیم. ملائکه گویند: شما چه طایفه اید و از امت کدام پیغمبرید؟ می گویند: ما از امت محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) هستیم. می پرسند: عمل شما در دنیا چه بوده است؟ می گویند: در ما دو خصلت بود که خدا به فضل و رحمت خود ما را به این مرتبه رسانید: یکی آن که چون در خلوت بودیم، از خدا شرم داشتیم که معصیت او را مرتکب شویم. و دیگر آن که به هرچه خداوند قسمت ما کرده بود راضی بودیم». (مجلسی، ۱۳۹۰: ۲۵/ ۱۰۰)

شهیده صغری مغفوری با حفظ چادر خود یک نه بزرگ به نامحرمان گفت و رستگار گشت چرا که حجاب، قانون فطرت است و سرپیچی از این قانون فطری، سقوط ارزش بانوان را به همراه دارد. شهیده صغری مغفوری با شناخت شیوه رفتاری حضرت زهرا (سلام الله علیها) و زینب کبری (سلام الله علیها) و الگوبرداری از آنان، بازیچه هوس ها قرار نگرفت و به حیات طیبه و پاکیزه نائل گشت زیرا حجاب میوه درخت شناخت است و تنها کسانی که زمینه های معرفتی و ریشه های محکم اعتقادی دارند از این میوه و فواید آن بهره مند می شوند.

بهترین راه برای خالص ساختن اعمال همانا توجه و تفکر در جمال و بهایی است که خدای متعال به بندگان مخلص درگاه خویش عنایت می فرماید. به جای آوردن طاعت ها با اخلاص نیت ، در حقیقت، به معنای عبادت خالی از شائبه و ریا است. عبادتی، خالصانه و محبوب بارگاه الهی است که خالی از پلیدی های ریاکارانه باشد و هر عبادتی، به همان اندازه ارزش و اهمیت دارد که از ریا، خالی و خالص باشد . (حسین زاده اصفهانی، ۱۳۸۴: ۵۲) عبادت، نردبان معنویت آدمی است که پله هایش اخلاص و ترک ریا است. امام علی (علیه السلام) می فرماید: «عمل نیک انجام دهید، بدون آنکه به ریا و خود نمایی مبتلا شوید؛ زیرا هر کس کاری برای غیر خدا انجام دهد، خدا او را به همان غیر وا گذارد». (نهج البلاغه ص ۶۹) «نقل است که شخصی به ریا عادت کرده بود و در راه رهایی از آن بسیار می کوشید. شبی حیلۀ ای اندیشید و با خویش گفت: در فلان گوشه شهر، مسجدی است خلوت و دور از چشم اغیار. به آنجا روم و تا به صبح به عبادت سر کنم. باشد که شبی عبادتی بی ریا کرده باشم. شب تاریکی به سوی مسجد رفت و مشغول عبادت شد. پاسی از شب گذشت، ناگاه در بین نماز متوجه شد در مسجد گشوده و شخصی وارد شد. بسیار خوشحال شد و با خود اندیشید که در این مسجد دور افتاده و در این دل تاریک شب، کسی مرا می بیند که چگونه به عبادت ایستاده ام و حال خوشی دارم، تا صبح با نشاط و شادمانی به عبادت پرداخت. چون هوا روشن گردید و عزم بازگشت کرد، دید سگ سیاهی به واسطه شدت باران به مسجد پناه آورده است. بسیار اندوهگین شد که اگر تا شب پیشین، مردمان را شریک عبادت های خویش ساخته، دیشب سگ سیاهی را در عبادت خویش شریک کرده است». آری اخلاص یعنی انگیزه اصلی در انجام کارها، بندگی، شایستگی و رضایت حق تعالی باشد نه رضایت غیر او. شهیده صغری مغفوری یکپارچه اخلاص بود و اعمالش برای خدا و در جهت تحصیل رضای او بود. وی با حفظ عفت و دوری از پلیدی ها، توانست ایمان و اخلاص خود را محک بزند و همگان فهمیدند تا چه اندازه در ایمان خود صادق است.

### ۳-۴- نقش قرآن در زندگی شهیده مغفوری

انسان، نیازمند ارتباط مستقیم با آفریننده خود است. این ارتباط اگرچه از طریق مناجات و رازگویی درونی و قلبی انجام می گیرد؛ اما دسترسی به کلمات خود خداوند، بسیار لذت بخش و اطمینان آور است. چراکه مناجات، ارتباط بنده با معبود است و قرآن ارتباط معبود با بنده . (سبک زندگی فاطمی (نمونه فیش سخنرانی ویژه ایام فاطمیه علیها السلام)) پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله و سلم) فرمودند: «حکایت قرآن و مردم حکایت زمین و باران است. در حالی که زمین مرده و خشکیده است ناگاه خداوند بر آن باران می فرستد و زمین تکان می خورد، سپس باران های تند را فرو می ریزاند و زمین تکان دیگری می خورد و رشد می کند، آنگاه پشت سر هم نهرها را از دره ها جاری می سازد تا

آنکه زمین می روید و گیاهان بالیدن می گیرد و خداوند آنچه را مایه آراستگی زمین و خوراک مردم و حیوانات است از دل آن بیرون می آورد. قرآن نیز مردمی را که آن را بپذیرند چنین می کند». (کنز العمال، ج ۲۴۵۷) شهیده صغری مغفوری با آیات قرآن مانوس بود آیات قرآن را شمرده و با تدبیر تلاوت می کرد و در تک تک آیاتش تفکر می کرد. وی خود را مخاطب قرآن می دانست و از بشارات قرآن شاد و از اندازهای قرآن در اندوه فرو می رفت. وی به حجابش اهمیت زیادی می داد زیرا حجاب و عفاف یکی از محورهای زندگی قرآنی است. نقل می کنند شهیده در منزلش به بچه های کم سن و سال آموزش قرآن می داد و آنها را با سبک زندگی قرآنی آشنا می کرد. می گویند وقتی پدر فرزندان برای بردن فرزندان به منزل شهیده مغفوری مراجعت می کردند و درب منزل را می کوبیدند هنگامی که برای باز کردن درب منزل میرفت کشکی در دهانش قرار می داد تا نامحرمی صدایش را واضح نشنود. آری! آزادی انسان تنها در بندگی خداست، هم در دنیا و هم در آخرت و ناپرهیزکاران اسیر چنگال هوا و هوس و شیطان و مال و ثروت و مقام و شهوت اند. شهیده صغری مغفوری با حفظ حجاب و پوشش مناسب، ضمن پاسداشت گوهر و شرافت انسانی خویش، مرز و محدوده غیر و خودی را تعیین کرد و عفت خود را دست مایه هر شهوتی و بهانه هر لذتی قرار نداد.

### ۳-۵- حب خداوند

در حدیثی از امام صادق (علیه السلام) می خوانیم: «روزی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) به یارانش فرمود: کدامیک از دستگیره های ایمان محکمتر و مطمئن تر است؟ یاران عرض کردند خدا و رسولش آگاهتر است، و بعضی گفتند نماز، و بعضی گفتند زکات و بعضی روزه، و بعضی حج و عمره، و بعضی جهاد! رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: همه آنچه را گفتید دارای فضیلت است ولی پاسخ سؤال من نیست؛ محکمترین و مطمئن ترین دستگیره های ایمان، دوستی برای خدا و دشمنی برای خداست و دوست داشتن اولیاء الله و تبری از دشمنان خدا». (کلینی، ۱۳۹۵: ۱۲۵/ ۲) در حدیث قدسی می خوانیم: «خداوند به موسی (علیه السلام) فرمود: آیا هرگز عملی برای من انجام داده ای؟ موسی عرض کرد: آری! برای تو نماز خوانده ام، روزه گرفته ام، انفاق کرده ام و به یاد تو بوده ام؛ فرمود: اما نماز برای تو نشانه (ایمان) است، و روزه سپر آتش، و انفاق سایه ای در محشر، و ذکر خدا نور است؛ کدام عمل را برای من به جا آورده ای ای موسی! عرض کرد خداوند! خودت مرا در این مورد راهنمایی فرما! فرمود: آیا هرگز به خاطر من کسی را دوست داشته ای، و به خاطر من کسی را دشمن داشته ای؟ (در اینجا بود که) موسی علیه السلام دانست برترین اعمال حب فی الله و بغض فی الله (دوستی برای خدا و دشمنی برای خدا) است». (مجلسی، ۱۳۹۰: ۲۵۲/ ۶۶) منظور چنین روایاتی این است که روح و حقیقت دین همان ایمان و عشق و محبت به خدا است؛ ایمان و عشق و محبتی که

شعاع آن، تمام وجود انسان را روشن می کند و همه اعضا و دستگاههای تن تحت تاثیر آن قرار می گیرند. یک محبت اساسی حتما آثار عملی دارد و دارنده آن را با محبوب پیوند می دهد و در مسیر خواسته های او به تلاش پرتمر و می دارد. ( دفتر مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی) اثر بارز و روشن محبت خدا، پیروی از فرمان خدا و فرستاده او می باشد؛ چنانکه در آیات ۳۱ و ۳۲ سوره آل عمران می خوانیم: بگو: «اگر خدا را دوست می دارید، از من پیروی کنید! تا خدا (نیز) شما را دوست بدارد؛ و گناهانتان را ببخشد؛ و خدا آمرزنده مهربان است».

بگو: «از خدا و فرستاده (او)، اطاعت کنید! و اگر سرپیچی کنید، خداوند کافران را دوست نمی دارد.» در حقیقت محبت خداوند تنها یک علاقه قلبی ضعیف و خالی از هر گونه اثر نیست بلکه باید آثار آن در عمل انسان منعکس باشد؛ کسی که مدعی عشق و علاقه به پروردگار است، نخستین نشانه اش این است که از پیامبر و فرستاده او پیروی کند. ( مکارم شیرازی، ۱۳۹۶: ۵۱۳/ ۲) از دیگر نشانه های محبت انسان به پروردگار خویش این است که فرد محب تنها به خدا عشق می ورزد و فقط خدا را محبوب واقعی خود می داند و او را بر همه ی محبوب های دیگر ترجیح می دهد؛ زیرا در قلب انسان، دو محبت با هم نمی گنجد. در بیانی زیبا از امیر المؤمنین علی (علیه السلام) وارد شده که فرمودند: « چگونه مدعی دوستی خداوند است کسی که دوستی دنیا را در قلبش سکونت داده است» . (محمد آمدی، ۱۳۹۵: ۵۱۸) شهیده صغری مغفوری جز وصل محبوب به چیزی رضایت نمی داد ایشان لحظه لحظه عمر خویش در راه قرب یار گام نهاد و از فراز و نشیب های مسیر نهراسید و دنیا و تعلقات فانی دنیایی را مانع خطرناک راه می دانست و به همین دلیل بدان توجه و دلبستگی ای نداشت. چنان که در روایتی از نبی اکرم اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل است که خدای متعال فرموده: «چون دانستم یاد من و مشغول شدن به من بر قلب بنده ام مستولی است، وی را به سؤال و مناجات با خویش مایل کنم. پس چون بنده چنین شد، بر من عاشق می شود و من نیز بدو عشق می ورزم. پس از آن، اگر این بنده خواست مرا فراموش کند، من خود بین او و فراموشی اش حایل شوم و آنان به حق، دوستان منند. آنان شجاعانند و اگر اراده کنم که اهل زمین را به عقوبتی گرفتار کنم، به خاطر ایشان، عذاب را از اهل زمین بر می دارم». شهیده صغری مغفوری عاشق خداوند بود. می گویند محبت لذتی است و حقیقت آن حیرت است و سرگستگی و چون از حد درگذرد به آن عشق می گویند. عشق چون به حد کمال برسد به فنای عاشق در معشوق می انجامد و این هنگامی است که عاشق و معشوق و عشق به وحدت می رسند. شهیده صغری مغفوری به مرحله کمال عشق رسیده بود و در عالمی دیگر زندگی می کرد. دیگر کین و حسد و خشم و نفاق و خودخواهی و به طور کلی صفات بشری در وی مرده بود و پاکی و نور و صفا و مهر و وفا وجودش را پر کرده بود. خداوند در میان مردان و زنان باایمان و عفیف محبت و رحمت و انسی را برقرار می کند که سبب سعادت آنها می شود.

پذیرش اعمال و زحمات یک مسلمان در گرو محبت و ولایت اهل بیت علیهم السلام می باشد. امام علی (علیه السلام) از رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل می کنند: «در روز قیامت هیچ بنده ای قدم بر نمی دارد مگر اینکه از چهار چیز سؤال می شود ... [که چهارمین سؤال از دوستی ما اهل بیت خواهد بود]». (شیخ مفید، ۱۳۹۶: ۳۵۳) دوست داشتن اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام تقوای الهی و دلی پاک می خواهد. علی علیه السلام می فرماید: «هر که ما را دوست دارد باید مثل ما عمل کند و لباس پرهیزگاری را جامه و پوشش خود قرار دهد». (مجلسی، ۱۳۹۰: ۹۲/۱) شهیده صغری مغفوری ارادت شدیدی نسبت به خاندان رسالت و ائمه هدی علیهم السلام به خصوص حضرت زهرا (سلام الله علیها) داشت و در تمام احوال به آنها توسل می جست و در همه کارها از آنان پیروی می نمود. اما ولایت اهل بیت و دلبستگی به این خاندان بدون آمادگی برای رنج و محنت ها امکان پذیر نخواهد بود. در هنگام راحتی و آسایش هرکسی می تواند ادعای دوستی اهل بیت (علیهم السلام) را داشته باشد. امام علی (علیه السلام) می فرماید: «هر کس ما اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) را دوست بدارد باید برای محنت ها پوستی دیگر بپوشد». (تمیمی آمدی، ۱۳۹۷: ۹۰۳۸) باید در راه ولایت و محبت اهل بیت سختی ها و رنج ها را تحمل کرد و دم بر نیاورد و باید خون دل خورد و هیچ نگفت و این یکی از بارزترین نشانه های مهم شیفتگان اهل بیت (علیهم السلام) می باشد. شهیده صغری مغفوری حجابش را دوست داشت زیرا حجاب را وقار حضرت زهرا (سلام الله علیها) و کلید نزدیکی به فاطمه زهرا (سلام الله علیها) می دانست. شهیده صغری مغفوری حاضر نشد چادر از سر بردارد زیرا حفظ حجاب را ارزش دادن به تلاش های حضرت زهرا (سلام الله علیها) در گسترش عفاف و پاکدامنی می دانست و برای حفظ آن در حالی که باردار بود جان خود و فرزندش را فدا کرد.

عفت و پاکدامنی یکی از انواع صبر است، صبر بر دوری از گناه. چه تفاوت آشکاری است بین هوسی که لذتش می رود و پشیمانه اش می ماند و طاعتی که رنجش می رود و پاداش ابدی دارد. خداوند به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) دستور می دهد که از سوی خداوند متعال به تمام بندگان با ایمانش چنین بگوید: «ای بندگان من که ایمان آورده اید، تقوای الهی پیشه کنید؛ برای کسانی که در این دنیا نیکی کرده اند، پاداش نیکی است؛ سرزمین خدا وسیع است [هر گاه تحت فشار شدید کافران جبار قرار گرفتید، تسلیم نشوید، بلکه مهاجرت کنید]؛ زیرا صابران اجر و پاداش خود را بی

حساب دریافت می کنند». (سوره زمر، آیه ۱۰) این آیه از یک سو نشان می دهد که انسان باید در برابر مشکلاتی که در راه مقابله با جباران متحمل می شود، از نیروی صبر کمک بگیرد؛ زیرا بدون آن چاره ای جز تسلیم در برابر ظالمان زورمدار ندارد. از سوی دیگر، پاداش صابران را بی حساب و غیر قابل شمارش بیان می دارد. تعبیر «بی حساب» نشان می دهد که خداوند، آن قدر به آنها پاداش می دهد که جز او، کسی قادر به حسابش نیست. (پایگاه اطلاع رسانی دفتر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی) به همین جهت در حدیثی از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می خوانیم: «هنگامی که نامه های اعمال گشوده می شود و ترازوهای اعمال نصب می شود، برای کسانی که گرفتار بلاهای سختی شدند و صبر کردند، نه ترازویی نصب می شود و نه نامه عملی گشوده خواهد شد؛ بلکه بی حساب به آنها پاداش می دهند». تعبیر بسیار زیبای دیگر از پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) رسیده است که فرمودند: «کسی که در برابر گناه پایداری کند، همسان مجاهد راه خداست». (مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۲۸۷) آری نفس آدمی دریایی از خواستنی ها و تمایلات است. شهیده صغری مغفوری با رعایت حجاب از توفانی شدن این دریا جلوگیری کرد و با صبوری سختی هایش در زمان حکومت استبدادی رضا خانی مجاهد در راه خدا لقب گرفت.

### ۳-۸- داد و ستد با خدا

داد و ستد و معامله با خدا تجارت پر سود برای بندگان خواهد بود. خدای سبحان جان پاک و مال پاکیزه مومنان را از آنان می گیرد و در برابر آن بهشت و تقرب خود را می دهد و این تجارت همان تجارت پر سود و منفعت به شمار می رود. و بهای معامله و تجارت انسان با خدا، بهشت جاودان است. (کتاب چهل مثل از قران کریم؛ حقیقت جو، حسین) قرآن کریم می فرماید: «خداوند جان ها و اموال مومنان را می خرد که (در برابرش) بهشت برای آنان باشد؛ (به اینگونه که): در راه خدا پیکار می کنند، می کشند و کشته می شوند؛ این وعده حقی است بر خدا، که در تورات و انجیل و قرآن آمده و چه کسی از خدا به عهدش وفادار تر است؟! اکنون بشارت باد بر شما به داد و ستدی که با خدا کرده اید؛ و این است آن پیروزی بزرگ». (سوره توبه آیه ۱۱۱) شهیده صغری مغفوری در معامله ای بزرگ شرکت کرد در این معامله بزرگ، خریدار خداوند متعال، فروشنده بنده ای مومن و مجاهد به اسم صغری مغفوری و کالای مورد معامله جانش و قیمت و ثمن معامله بهشت برین بود. این معامله آنقدر بابرکت بود که خداوند از آن به پیروزی بزرگ یاد می کند و به فروشندگان تبریک می گوید. حقیقتاً چنین معامله ای بزرگ است؛ زیرا خریدار، جنسی را که متعلق به خود اوست به بالاترین قیمت ها از

فروشنده می خرد! آیا چنین معامله ای، «پیروزی بزرگ» محسوب نمی شود، و تبریک و تهنیت ندارد؟!

#### ۴- نتیجه گیری :

خوشا به حال شهیده صغری مغفوری که سلام پروردگارش « از جانب پروردگاری مهربان (به آنان) سلام گفته می شود». (سوره یس آیه ۵۸) را قبل از بهشت در همین دنیا شنید ، البته نه با گوش سر بلکه با گوش دل . شهیده صغری مغفوری خدا را در دل خویش یافته بود و دلش منور به نور خدا بود. در دلش نور غیر خدا مانند نور شمع در مقابل خورشید بود و هیچ جلوه ای نداشت . دنیا را نمی دید تا پولش را ببیند ، تا لذتش را بچشد . ایشان لذت واقعی را درک کرده بود . لذت ایشان مراوده با خدا بود . درود بر او که با عرش نسبتی داشت و جایش فرش نبود . درود بر او که در زمین زیست و زمینی نشد . نسبت او با زمین نسبت غریبی بود ، دنیا برایش تنگ بود پس آسمانی شد و پر کشید و از میان ما با لبی خندان رفت .

#### منابع:

- ۱- قرآن کریم (۱۳۹۴)، مترجم: مهدی الهی قمشه ای ، ناشر: اسوه .
- ۲- نهج البلاغه (۱۳۸۲) ترجمه دشتی ، محمد ، قم ، انتشارات ارم.
- ۳- احمدی جلفایی ، حمید(۱۳۸۲) ، احکام حجاب و عفت در گلستان مرجعیت ، نشر : قم : آستانه مقدسه قم ، انتشارات زائر .
- ۴- احمدی جلفائی ، حمید(۱۳۸۲) ، چهل حدیث پیرامون حجاب و عفت زنان ، قم . انتشارات زائر
- ۵- احمدی جلفایی ، حمید(۱۳۹۲) ، سیمای حجاب و عفت در آیات و روایات: شامل ۲۶۵ آیه و حدیث پیرامون مسائل حجاب و عفت زنان، قم : انتشارات زائر .
- ۶- تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد ، ۱۳۹۷، غررالحکم و دررالکلم، ناشر: صبح پیروزی
- ۷- حیدری ، عزیزالله(۱۳۸۹) ، کنکاشی در انگیزه های حجاب ، قم ، مسجد مقدس جمکران
- ۸- حسین زاده اصفهانی ، احمد رضا (۱۳۸۴)، شهید بندگی ، قم: صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهشهای اسلامی.
- ۹- ذبیحی ، محمد صادق(۱۳۹۰) ، حجاب عزت است یا اسارت ، مشهد : پیام طوس .
- ۱۰- رئیسی ، حسین(۱۳۸۸) ، حجاب و بازگشت به خویشتن ، قم : حسین رئیسی .

- ۱۱- رنجبر ، علیرضا (۱۳۹۲) ، حریم ریحانه : پیام های کوتاه و زیرنویس ویژه عفاف و حجاب ، قم : صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران ، مرکز پژوهش های اسلامی .
- ۱۲- سلمان ، سید محمود ، نصیری ، علی (۱۳۸۹) ، آثار تربیتی / اعتقاد به معاد ، فصلنامه مطالعات تفسیری .
- ۱۳- شیخ مفید ، امالی (۱۳۹۶) ، مترجم : طه طرزی ، تهران ، ناشر : تهذیب .
- ۱۴- صفی یاری ، مسعود (۱۳۸۹) ، راز حجاب ، قم : انتشارات نور السجاد .
- ۱۵- صلاح ، مهدی (۱۳۸۴) ، کشف حجاب ، زمینه ها ، واکنش ها و پیامدها ، تهران : موسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی .
- ۱۶- کلینی ، محمد بن یعقوب کلینی (۱۳۹۵) ، اصول کافی ، مترجم : سید علی مرتضوی ، انتشارات سرو .
- ۱۷- مجلسی ، علامه محمد باقر (۱۳۹۰) ، بحار الانوار ، ناشر: دارالکتب الاسلامیه
- ۱۸- محمدی مقدم ، قربانعلی (۱۳۸۱) ، حجاب ، آستان قدس رضوی ، شرکت به نشر .
- ۱۹- موسسه جهانی سبطین علیهما السلام (۱۳۸۶) ، حجاب حریم پاکی ها ، قم : موسسه جهانی سبطین .
- ۲۰- محمودی ارسنجانی ، علی (۱۳۹۰) ، اهمیت حجاب و عفاف و ازدواج در اسلام ، قم .
- ۲۱- معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی (۱۳۹۱) ، چرا حجاب ؟ چرا چادر مشکمی ؟ ، مشهد : انتشارات قدس رضوی .
- ۲۲- مکارم شیرازی ، ناصر ، (۱۳۹۶) ، تفسیر نمونه ، ناشر: دارالکتب الاسلامیه .
- ۲۳- محمد آمدی ، عبدالواحد ، (۱۳۹۵) ، غرر الحکم و درر الکلم ، مترجم : محسن غرویانی ، ناشر : پیر امید
- ۲۴- هاشم زاده ، محمد رضا (۱۳۹۱) ، فلسفه حجاب ، انتشارات نقش نگین .

